

Veronika Tóthová – Milan Fiľa

Hodnotenie diverzifikácie poľnohospodárskych subjektov v kontexte rozsahu obhospodarovanej pôdy

Evaluation of diversification level of agricultural entities in context of size of cultivated area

Abstract *Using selected statistical methods, the article analyses level of diversification of farms in Slovakia and European Economic Area. Simultaneously, it examines existence of correlation between diversification level of farm and its cultivated area applied on sample of examined farms in Nitra region. Within selected set of farms the level of diversification is examined based on Herfindahl index and through regression analysis it assesses relation between index and area of farms.*

Key words *diversification – farm – agriculture - Slovakia*

Abstrakt Príspevok pomocou vybraných metód analyzuje úroveň diverzifikácie poľnohospodárskych podnikov v Európe a na Slovensku a zároveň skúma existenciu závislosti diverzifikácie podnikov od rozlohy obhospodarovanej plochy pôdy v rámci výberového súboru skúmaných poľnohospodárskych podnikov Nitrianskeho kraja. Diverzifikáciu v rámci podnikov výberového súboru skúma na základe Herfindálovho indexu a za pomoci regresnej analýzy hodnotí vzťah medzi ním a rozlohou podnikov.

Kľúčové slová diverzifikácia – poľnohospodársky podnik – poľnohospodárstvo – Slovensko

V posledných rokoch môžeme sledovať snahu európskych špičiek o zmeny v tradičnom chápaní poľnohospodárstva ako takého a jeho transformáciu na poľnohospodárstvo multifunkčné. Súčasťou tejto transformácie je aj podpora diverzifikácie smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam, ktorá je zároveň jedným z cieľov európskej poľnohospodárskej politiky a jej úlohou je udržanie farmárov vo vidieckom prostredí.

Z hľadiska chápania samotnej diverzifikácie nachádzame v domácich i zahraničných zdrojoch rôzne pohľady na túto problematiku, no výsledok je vždy principiálne rovnaký – je to najčastejšia metóda znižovania nepriaznivých dôsledkov rizík v podnikoch.

Hnilica – Fotr (2009) poukazujú na to, že diverzifikáciou (realizáciou portfólia) možno dosiahnuť len zníženie nesystematického (jedinečného, špecifického) rizika. Diverzifikáciu však nemožno chápať len z hľadiska portfólia novo pripravovaných investičných projektov, ale tiež z pohľadu väzieb nových projektov k predchádzajúcej podnikateľskej činnosti firmy, ktorú zabezpečujú už v minulosti realizované projekty.

Diverzifikácia ako najčastejšia metóda znižovania nepriaznivých dôsledkov rizík v podnikoch bola tradične používaná a neustále sa aj používa v investovaní, pričom klasické pravidlo pre diverzifikáciu majetku znie: „1/3 majetku vlož do nehnuteľností, 1/3 majetku do zlata a umeleckých predmetov a 1/3 podrž v hotovosti“ (Smejkal – Rais, 2010).

Cieľom diverzifikácie je podľa autorov Zuzáka – Königovej (2009) rozdelenie podnikových a podnikateľských aktivít takým spôsobom, aby rizikové faktory ovplyvnili len jednu alebo niektoré z nich a podnik ako celok nebol postihnutý krízou väčšieho rozsahu. Autori pritom za najčastejšie používanú diverzifikáciu považujú výrobovú diverzifikáciu (diverzifikáciu podnikových aktivít), avšak poznajú aj diverzifikáciu trhov a teritoriálnu diverzifikáciu.

Podľa Kasprika (2002) je diverzifikácia pomocou riešenia problému získavanie takých zákazníckych skupín, ktorým neboli doteraz poskytnuté žiadne služby zo strany podniku. Rozoznáva:

- horizontálnu diverzifikáciu,
- vertikálnu diverzifikáciu,
- ďalej pozná laterálnu diverzifikáciu.

Ak hovoríme o diverzifikácii v poľnohospodárstve, tak existujú rozličné možnosti kombinovania kapitálových prostriedkov a pôdy na farme, ktoré spolu s prácou tvoria jadro pokusov o vytvorenie myšlienky diverzifikácie, s čím súvisí rôzne chápanie diverzifikácie (Farm diversification activities, 2002).

Schöpe (2011) považuje diverzifikáciu za základný znak zmeny štruktúry poľnohospodárstva. Okrem toho tiež uvádza, že diverzifikácia v poľnohospodárskej praxi znamená vytváranie nových podnikových odvetví, ktoré nie je možné priradiť k originálnej poľnohospodárskej produkcii avšak sú odkázané na typické zdroje poľnohospodárskeho podniku. Podľa neho je ekonomicky zmysluplné diverzifikovať vtedy, ak chceme vyrovnať riziko.

Viacerí autori (ako napr. Blank a Thompson, 2004; Jolly, 1998; Gillespieet. al. 1994; LaDue a Smith, 2001) odporúčajú malým farmám diverzifikáciu ako spôsob odstránenia nevýhod trhovej štruktúry, pričom sa zameriavajú na diverzifikáciu činností vykonávaných na farme a na diverzifikáciu príjmu pochádzajúceho zo zdrojov mimo farmy. V rámci prvého spôsobu odporúčajú malým farmám, skôr než sa spoliehať na jeden alebo viacero druhov plodín alebo hospodárskych zvierat, ako jediný príjem rodiny, zamerať sa na rozšírenie svojich výrobných činností, ako napr. podniková diverzifikácia, produkčná diverzifikácia, produkty s pridanou hodnotou, resp. služby. V rámci druhej skupiny diverzifikačných opatrení poukazujú na to, že príjmy z mimofarmových zdrojov v niektorých prípadoch poskytujú úmerne vyšší príjem ako príjmy viazané na činnosti farmy (Small farm viability today, 2011).

Kuehnle (2011) sa odvoláva na Ilberyho, ktorý identifikoval 5 rozličných oblastí diverzifikácie v poľnohospodárstve:

- cestovný ruch spojený s farmou (ubytovanie s raňajkami, kemping, atď.),

rekreácia na farme (farmárske čajovne, kurzy golfu, atď.),
 pridaná hodnota ku konvenčným aktivitám (spracovanie syra, priamy predaj, atď.),
 nekonvenčné aktivity (ovčie mlieko, tritikale, atď.),
 prídavné/ pomocné budovy/ zdroje (zalesnené plochy na farme, nepotrebné budovy, atď.).

Rowland (2009) poukazuje na to, že diverzifikácia mnohokrát ponúka značný priestor pre zlepšenie ekonomickej životaschopnosti mnohých poľnohospodárskych podnikov, a tým zároveň znižuje ich závislosť na výrobe primárnych dotovaných poľnohospodárskych komoditách. Tiež uvádza, že ju môžeme chápať aj ako podnikateľské využívanie poľnohospodárskych zdrojov na nepoľnohospodárske účely za účelom komerčného zisku.

V rámci poľnohospodárskych činností je možné rozlišovať medzi diverzifikáciou a špecializáciou, ktoré majú opačný vplyv na variabilitu príjmov. Špecializácia síce na jednej strane umožňuje dosiahnuť vyššieho príjmu redukciou fixných nákladov a lepším využitím nových technológií a manažérskej kvalifikácie, na druhej strane však zvyšuje riziko variability príjmov. Naproti tomu diverzifikácia znižuje príjmové riziko, ale je náročnejšia na vstupný kapitál a manažérske kapacity. Vzhľadom k dlhodobému charakteru produkcie v poľnohospodárstve je potrebné eliminovať príjmové riziká v agrosektore rozložením tržieb rovnomerne do celého roka (Špička, 2006).

Diverzifikácia ako taká má teda pomôcť poľnohospodárskym subjektom rozšíriť svoj výrobný sortiment, zvýšiť konkurencieschopnosť a zároveň získať dodatočné finančné prostriedky pre ďalší rozvoj agrosubjektu, čo nesporne patrí k jej výhodám. Dôležitou však zostáva otázka, ktorú formu diverzifikácie uprednostniť, a teda či zostať v odvetví poľnohospodárstva a rozšíriť existujúci výrobný program, alebo sa pokúsiť o diverzifikáciu do nepoľnohospodárskych aktivít, ktoré aspoň čiastočne naviažu na existujúcu výrobu. To je hlavná otázka, ktorá trápi všetkých poľnohospodárov zvažujúcich ďalší rozvoj podniku a to formou diverzifikácie.

Metodický postup

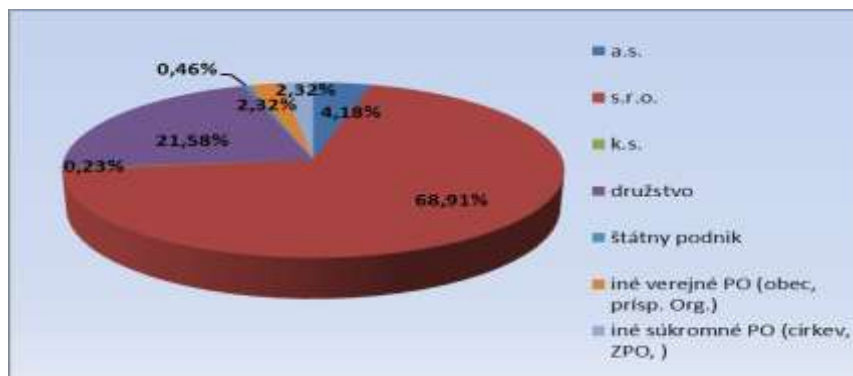
Pri spracovávaní a tvorbe vedeckého príspevku boli použité poznatky a informácie získané tak z primárnych ako aj sekundárnych zdrojov.

Sekundárnymi zdrojmi informácií boli údaje a poznatky získané štúdiom, spracovaním a analýzou vedeckých a odborných publikácií, ako aj dostupných štatistík zo štatistickej databázy Eurostat, kde sledujeme priemernú rozlohu fariem ako aj úroveň diverzifikácie v rámci EÚ-28.

Primárnym zdrojom informácií bol nami realizovaný výskum za použitia štruktúrovaného dotazníka a jeho následného vyhodnotenia za použitia nižšie definovaných štatistických metód. Dotazník bol realizovaný na poľnohospodárskych subjektoch Nitrianskeho samosprávneho kraja ako regiónu s najvyšším podielom poľnohospodárskej prvovýroby v SR.

Rozdelenie podnikov právnických osôb podnikajúcich v poľnohospodárstve v rámci Nitrianskeho samosprávneho kraja
Classification of legal entities operating in the area of agriculture in Nitra Self Governing Region

Graf 1

Prameň: PPA 2013, vlastné spracovanie
 Source: APA 2013, own modification

Základným súborom pre realizáciu výskumu boli všetky agrosubjekty vykonávajúce podnikateľskú činnosť v odvetví pôdohospodárstva a sú teda považované za poľnohospodárske podniky na území Nitrianskeho samosprávneho kraja (NSK). Z hľadiska relevancie sú pre nás významné len podniky podnikajúce ako právnické osoby (PO). Ich celkový počet bol k sledovanému obdobiu (rok 2013) spolu 431 podnikov.

Výber kraja bol cielený, založený na predchádzajúcej štúdii dostupných štatistík z oblasti poľnohospodárstva. Nitriansky samosprávny kraj je v rámci Slovenskej republiky považovaný za poľnohospodársky najvyspelejší a najúrodnejší región so štatisticky najväčším zastúpením agropodnikov vytvárajúcich najväčší počet pracovných miest v poľnohospodárstve.

Na testovanie výpovednej hodnoty výberového súboru podnikov sme použili Chí – kvadrát test dobrej zhody, ktorého testovacia štatistika je:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \frac{(n_i - e_i)^2}{e_i}$$

Táto štatistika má asymptoticky χ^2 rozdelenie s $r-1$ stupňami voľnosti. Tento test vychádza z tzv. frekvenčných tabuliek a testuje nulovú hypotézu tvrdiacu zhodu empirického rozdelenia so známym teoretickým rozdelením.

H0: Rozdelenie empirických početností je totožné s rozdelením základného súboru – výberový súbor je reprezentatívny.

H1: Rozdelenie empirických početností nie je totožné s rozdelením základného súboru – výberový súbor nie je reprezentatívny.

Z nami realizovaného výpočtu testovacej charakteristiky a jej porovnania s tabuľkovou (teoretickou) hodnotou môžeme potvrdiť nulovú hypotézu, v ktorej sme predpokladali

reprezentatívnosť výberového súboru. Na základe uvedeného teda považujeme výberovú vzorku skúmaných poľnohospodárskych podnikov v Nitrianskom samosprávnom kraji za reprezentatívnu.

Pri štatistickom vyhodnocovaní výsledkov nášho výskumu zameraného na diverzifikáciu poľnohospodárskych podnikov sme využili Herfindálov index celkovej diverzifikácie, ktorý patrí podľa autorského kolektívu Smejkal – Raisa (2010) k najznámejším prístupom k meraniu diverzifikácie, pričom

$$H = 1 - \sum_{i=1}^n p_i^2$$

kde: n = počet predmetov podnikania,

p_i – pomer zamestnancov podniku v i -tej oblasti podnikania k celkovému počtu zamestnancov.

Index H nadobúda hodnoty z intervalu $(0;1)$. Ak je $H = 0$, potom je firma aktívna len v jednej oblasti, pokiaľ sa hodnota H blíži k 1, potom sa aktivita firmy rovnomerne rozkladá do nekonečného počtu odvetví.

Zo získaných dát sme zisťovali závislosť diverzifikácie podnikov od rozlohy obhospodarovanej plochy v hektároch.

Pre zistenie vzťahu/ závislosti medzi diverzifikáciou podniku a rozlohou obhospodarovanej plochy podnikom sme použili regresnú analýzu, ktorá skúma lineárnu závislosť medzi dvoma a viacerými premennými. Úlohou je odhadnúť β_j v rovnici:

$$y_i = \beta_0 + \beta_1 x_{i1} + \beta_2 x_{i2} + \dots + \beta_n x_{in} + \varepsilon_i$$

kde:

y_i – hodnota závislej premennej Y (kritéria) v i -tom pozorovaní

x_{ij} – hodnota j -tej nezávislej premennej X (prediktora) v i -tom pozorovaní ($i = 1, 2, \dots, m$)

β_j – neznámy regresný koeficient j -tej premennej X ($j = 1, 2, \dots, n$)

ε_i – náhodná chyba i -teho pozorovania

Regresný problém sa tradične rieši metódou najmenších štvorcov, ktorá zvolí b (odhady neznámych parametrov β) tak, aby sa minimalizoval súčet štvorcov rezíduí.

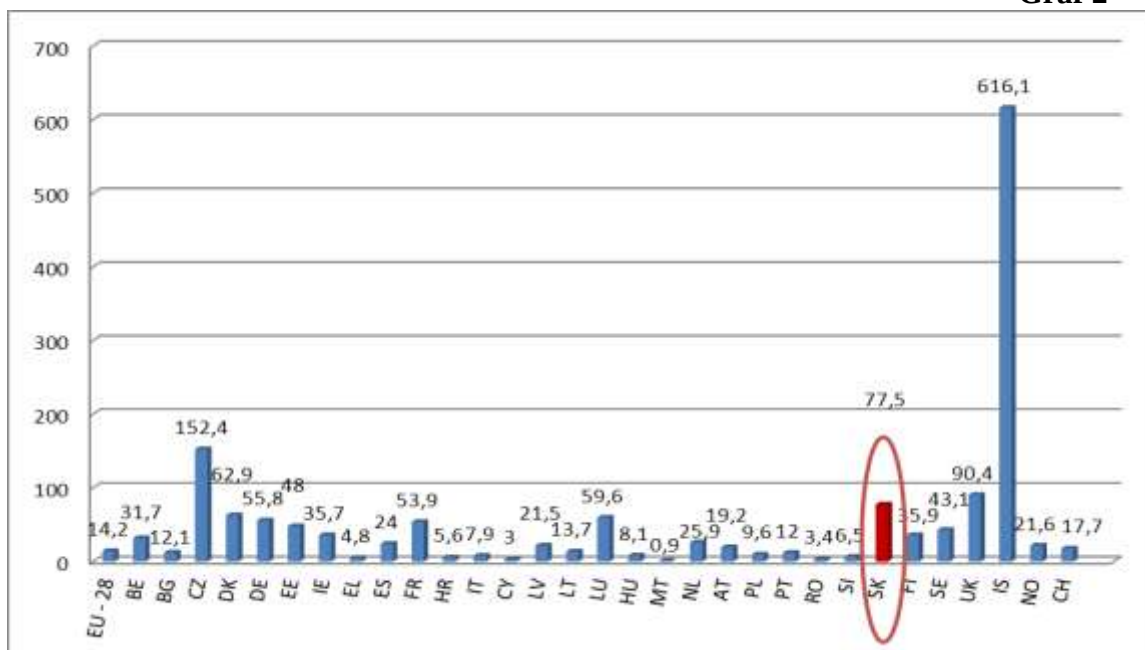
Vlastná práca

Poľnohospodárske podniky sú základom pre zabezpečenie potravinovej bezpečnosti každej krajiny. Túto skutočnosť si uvedomuje aj Európska únia, ktorá prakticky takmer od svojho vzniku realizuje Spoločnú poľnohospodársku politiku. Tak ako je rozmanitá Európska

únia z hľadiska kultúrnych, spoločenských či veľkostných štruktúr jednotlivých členských štátov, tak rozmanitá je aj v oblasti poľnohospodárstva. Kým v niektorých krajinách dominujú malé prevažne rodinné farmy, v iných sú to veľké podniky obhospodarujúce aj stovky hektárov poľnohospodárskej pôdy.

Priemerná plocha na farmu (v ha)
Average area of farm (hectars)

Graf 2

Prameň: Eurostat 2014, vlastné spracovanie
 Source: Eurostat 2014, own modification

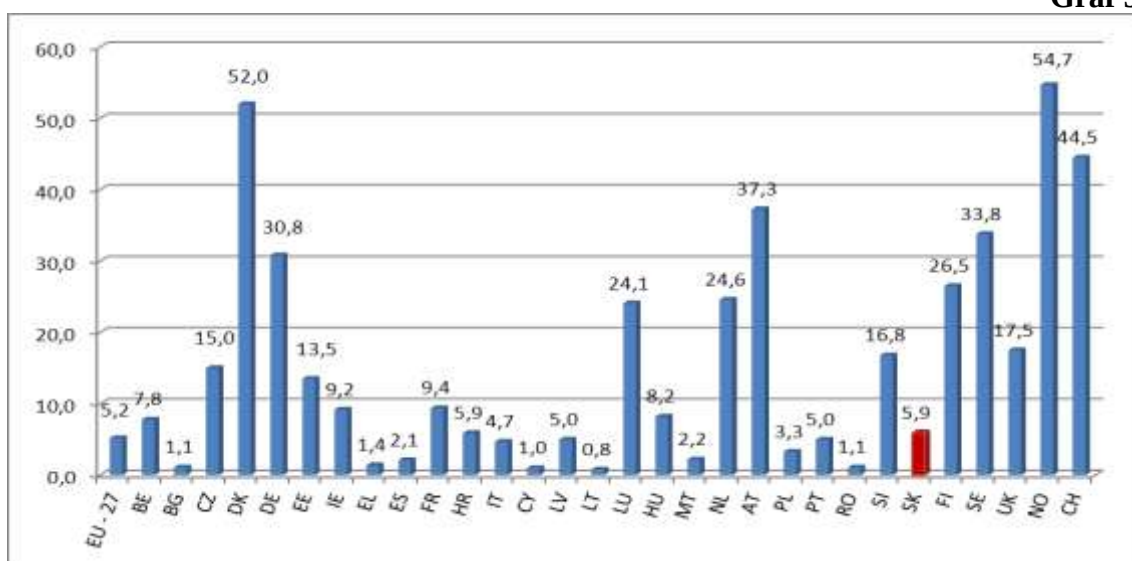
Tak ako to môžeme vidieť na Grafe 2, v rámci krajín EÚ-28 je priemerná rozloha jedného poľnohospodárskeho podniku (farmy) 14,2 ha, čo svedčí o skutočnosti, že vo väčšine krajín dominujú najmä menšie rodinné farmy. Najmenšiu priemernú rozlohu pritom dosahujú tieto podniky v ostrovnej krajine Malta (0,9 ha), ktorá je vzhľadom na ťažké podmienky a chýbajúce prírodné zdroje pitnej vody odkázaná na dovoz potravín z iných krajín EÚ. Naopak najväčšie poľnohospodárske podniky nachádzame v susednej Českej republike s priemernou výmerou obhospodarovanej plochy až 152,4 ha. Za zmienku stojí aj kandidátska krajina a člen Európskeho hospodárskeho priestoru Island s priemernou výmerou až extrémnych 616,1 ha. Slovensko so svojou priemernou rozlohou farmy 77,5 ha dosahuje 3 najväčšiu priemernú rozlohu obhospodarovanej plochy na farmu v rámci sledovaných krajín európskeho zoskupenia 28 členských štátov po už spomínanej Českej republike a Spojenom Kráľovstve a radí sa tak medzi krajiny s dominanciou veľkých poľnohospodárskych podnikov.

Zatiaľ čo sa podiel poľnohospodárstva, lesníctva a rybárstva na ekonomike vidieckych oblastí znížil, význam diverzifikácie vzrástol, čomu pomáha aj podpora, ktorú môžu farmári získať prostredníctvom Programu rozvoja vidieka v rámci osi 3 implementujúceho cieľ Spoločnej poľnohospodárskej politiky v členských štátoch EÚ-28.

Tak ako to môžeme vidieť aj na Grafe 3, kde vychádzame z údajov Cenzusu fariem 2010, v rámci členských krajín EÚ má približne 5,2 % fariem minimálne jeden ďalší zdroj príjmu (chápaný ako diverzifikačná aktivita). Slovensko sa úrovňou diverzifikácie podnikov pohybuje na úrovni 5,9 %, čo je takmer 9,27-krát menej ako je úroveň diverzifikácie v Dánsku, ktoré dosahuje najvyššiu úroveň diverzifikácie v rámci sledovaných členských krajín. Ešte o čosi vyššia je úroveň diverzifikácie v susednom nečlenskom Nórsku, ktoré je však podobne ako vyššie spomínaný Island členom Európskeho hospodárskeho priestoru. Naopak najnižšia úroveň diverzifikácie sa pohybuje na úrovni len 0,8 %, ktorú dosahujú farmy v Litve.

Farmy s ďalšou diverzifikačnou aktivitou (% podiel z celkového počtu fariem)
Holdings with other gainful activities (% of total number of holdings)

Graf 3

Prameň: Eurostat 2014, vlastné spracovanie

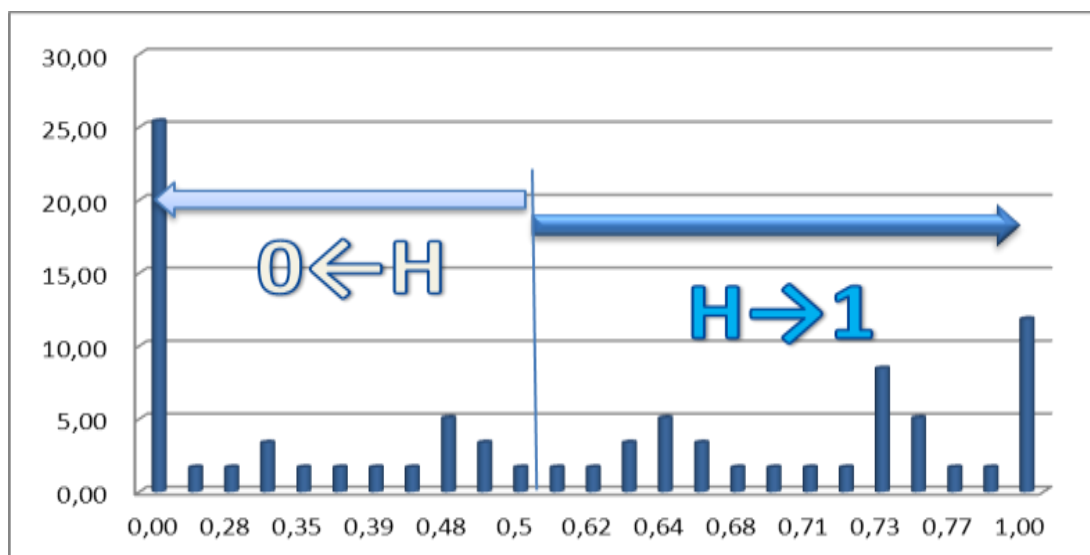
Source: Eurostat 2014, own modification

Ako sme uviedli vyššie, na poľnohospodársky podnik (farmu) pripadá v podmienkach SR v priemere 77,5 ha obhospodarovanej plochy. V rámci fariem hospodáriacich formou právnickej osoby je priemerná obhospodarovaná plocha na Slovensku podľa oficiálnych štatistických údajov omnoho vyššia, a to 695,35 ha, pričom v Nitrianskom samosprávnom kraji sa táto plocha pohybuje na úrovni až 829,74 ha, čomu sa približuje aj priemerná obhospodarovaná plocha nami skúmaného výberového súboru podnikov v rámci Nitrianskeho kraja (779,35 ha). Ak zohľadníme počet zamestnancov, tak na jedného zamestnanca pripadá v prepočte cca. 45,71 ha obhospodarovanej plochy. Otázkou zostáva, či existuje určitá miera závislosti medzi veľkosťou obhospodarovanej pôdy a diverzifikačnými aktivitami poľnohospodárskych subjektov.

Na identifikáciu úrovne diverzifikácie nami skúmaného súboru podnikov sme použili Herfindálov index. Z nami zistených výsledkov vyplýva, že svoju výrobu v súčasnosti diverzifikuje 50,85 % poľnohospodárskych subjektov, čo môžeme vidieť aj na nasledujúcom Grafe 3. Zároveň môžeme vidieť, že sa v skúmanom výberovom súbore nachádzajú podniky

s rôznou úrovňou diverzifikácie. Pre najväčšiu skupinu 25,42 % skúmaných podnikov dosahuje Herfindálov index (H) hodnotu 0, z čoho vyplýva, že dané podniky sú úzko špecializované, t.j. dané podniky sú aktívne len v jednej oblasti. Druhou najväčšou skupinou (11,86 %) sú podniky s hodnotou $H=1$, čo nám hovorí, že sa aktivita farmy rozkladá do „nekonečného“ počtu odvetví, pričom v našom prípade sa jedná o 6 skúmaných odvetví a tieto farmy na všetky prevádzkované aktivity využívajú služby dodávateľov. Pri ostatných skúmaných podnikoch môžeme vidieť, že stupeň diverzifikácie v rámci ich aktivít je rôzny, pričom ich rozdelenie je približne rovnaké (50,85% podnikov sa H blíži k 1, tzn. že tieto podniky svoje aktivity rozkladajú do viacerých odvetví a 49,15% podnikov – H sa blíži k 0, tzn. že tieto podniky sa približujú k špecializácii a svoje aktivity v rámci diverzifikácie skôr obmedzujú).

Úroveň diverzifikácie sledovaných podnikov podľa Herfindálovho indexu (v %)
Diversification level of enterprises according to Herfindahl index (%) **Graf 4**

Prameň: vlastný výskum, 2014
 Source: own research, 2014

Z výsledkov získaných nami realizovaným výskumom sme prišli k záveru, že medzi najčastejšie formy diverzifikácie v podmienkach SR resp. Nitrianskeho samosprávneho kraja patria:

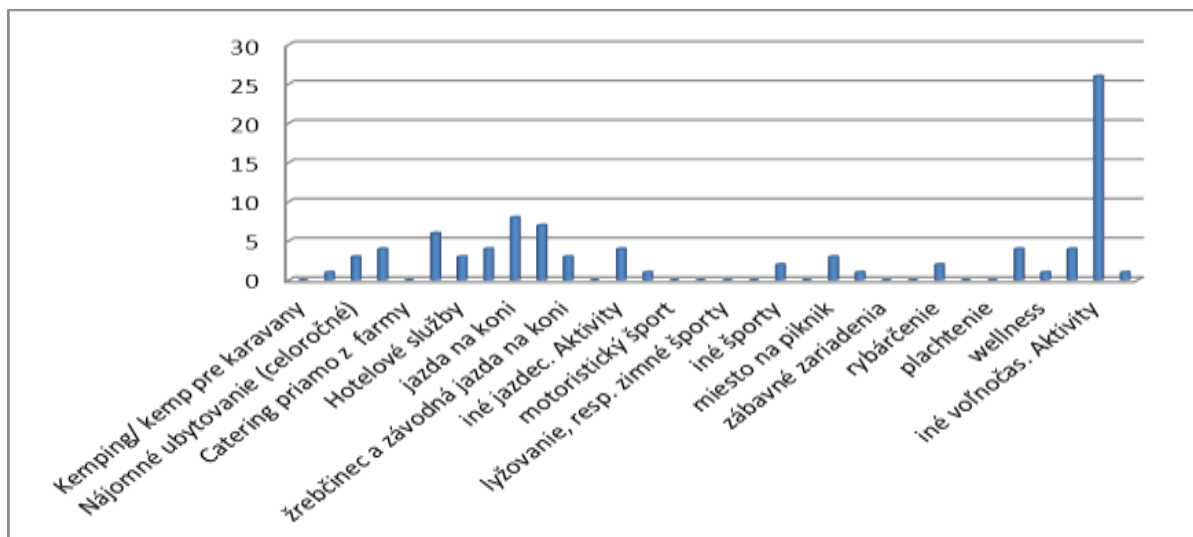
- Pestovanie špeciálnych rastlinných plodín a živočíšnych produktov
- Služby ponúkané podnikom
- Spracovanie produktov a ich priamy predaj

Zo 142 sledovaných podnikov sa 37 z nich (26,06 %) vyjadrilo, že ponúka, resp. realizuje v rámci svojho podniku rôzne služby súvisiace s ubytovaním, jazdectvom, športom či voľným časom. Ako môžeme vidieť na Grafe 5, medzi najčastejšie poskytované služby patrí realizácia voľnočasových aktivít spojených napr. s ochutnávkami vín či miestnych produktov vlastnej výroby resp. organizáciu kultúrno-spoločenských podujatí. Významné postavenie má na

farmách poskytované jazdy na koňoch resp. jazdeckú školu či hipoterapiu. Ďalšou často preferovanou a podnikmi poskytovanou službou sú reštauračné a ubytovacie služby.

Služby realizované poľnohospodárskymi podnikmi *Services realised by agricultural enterprises*

Graf 5

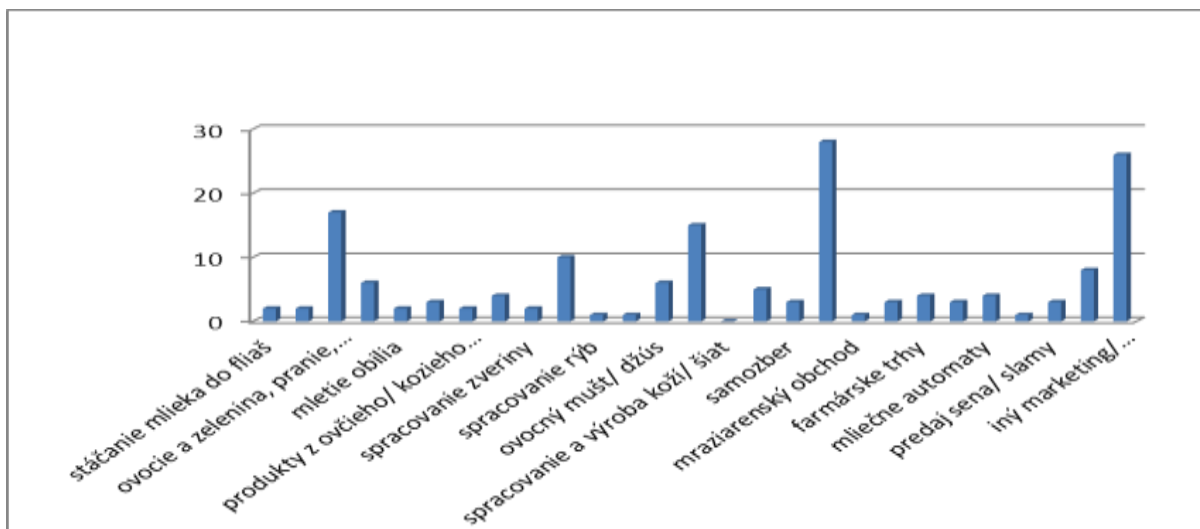
Prameň: vlastný výskum, 2014

Source: own research, 2014

V rámci diverzifikácie 45,77 % podnikov výberového súboru sa zaoberá ďalším spracovávaním vlastných produktov rastlinného a živočíšneho pôvodu ako aj rôznymi formami priameho predaja týchto produktov, pričom jeho najčastejšou formou uplatňovanou podnikmi je samozber resp. predaj z dvora, ktorému sa venuje až 43,08 % vybraných podnikov, nasledovaných iným marketingom, resp. maloobchodným predajom (40 %), kde respondenti uvádzajú napr. predaj vína a hrozna známym vinárom, vlastnú maloobchodnú sieť potravín, obuvi, vinotéku či vináreň ako aj predaj doplnkového tovaru ako je prírodná kozmetika či sviečky. Na treťom mieste sa s 26,15 % umiestnila úprava ovocia a zeleniny na jeho ďalšie spracovanie či predaj, a to formou viazania, triedenia či prania s napojením už na vyššie spomínané formy priameho predaja prevádzkované priamo podnikom.

Spracovanie produktov a priamy predaj poľnohospodárskymi podnikmi Processing of products and direct sales of agricultural enterprises

Graf 6

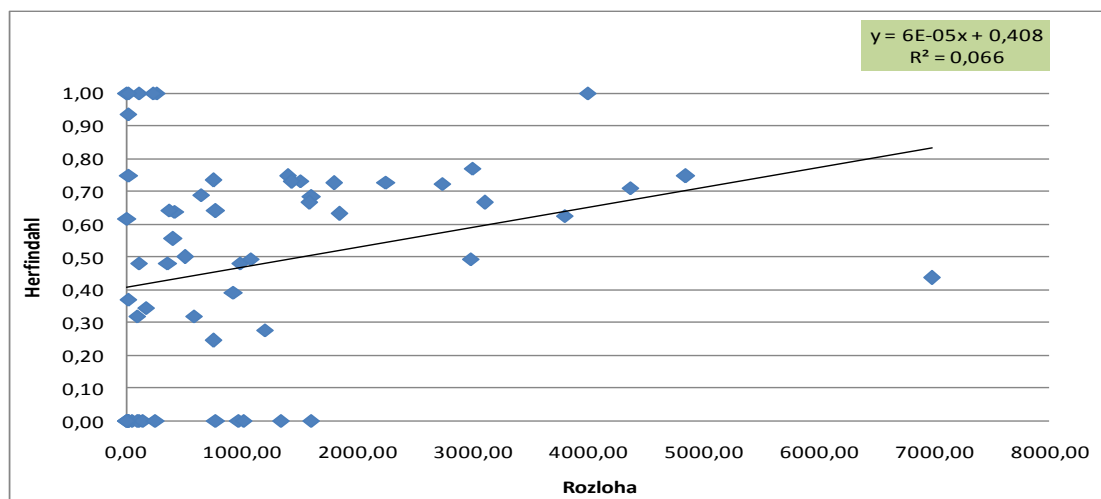

Prameň: vlastný výskum, 2014 Source: own research, 2014

V rámci nami realizovaného výskumu sme sa pokúšali potvrdiť alebo naopak vyvrátiť existenciu závislosti medzi veľkosťou poľnohospodárskeho podniku a úrovňou diverzifikácie. Vypočítaný koeficient korelácie sa nachádza na úrovni 0,26, čo indikuje slabú závislosť. I napriek tomu, že tak model ako celok ako aj regresný koeficient a lokujúca konštanty sú významné (viď Graf 4), závislosť diverzifikácie od rozlohy je v našom prípade veľmi slabá, resp. takmer žiadna, pretože ak sa rozloha agropodniku zvýši o 1 ha, hodnota Herfindálovho indexu sa zvýši len o nepatrných 0,00006.

Závislosť diverzifikácie výroby podniku od rozlohy obhospodarovanej pôdy Dependence between the farm diversification and the cultivated area

Graf 7

Prameň: vlastný výskum, 2014
Source: own research, 2014

Zatiaľ čo v zahraničí platí, že diverzifikujú hlavne malé podniky, v prípade podnikov výberového súboru môžeme na už spomínanom Grafe 7 vidieť, že v podmienkach

slovenského poľnohospodárstva tento predpoklad neplatí (napr. podnik s rozlohou cca 4 000 ha dosahuje hodnotu diverzifikačného koeficientu cca 0,70). Z toho vyplýva, že pre naše podmienky nemôžeme presne stanoviť veľkostnú skupinu podnikov orientovaných smerom k diverzifikácii za účelom zlepšenia životaschopnosti vlastného podniku, nakoľko nie všetky veľké podniky sú výlučne špecializované a naopak nie všetky malé podniky výhradne diverzifikujú. Na základe zistení môžeme konštatovať, že slovenské agrosubyjekty síce pre zlepšenie vlastnej životaschopnosti zavádzajú rôzne diverzifikačné aktivity, avšak takýto krok vykonávajú len vtedy, ak majú dostatok finančných prostriedkov na ich uvedenie do praxe. V opačnom prípade, ak nemajú dostatok finančných prostriedkov, odsúvajú diverzifikačné opatrenia do úzadia a zameriavajú sa na existujúci výrobný program podniku a jeho výraznejšiu podporu.

Záver

Predstavitelia EÚ si uvedomujú dôležitosť poľnohospodárstva pre ekonomiku vidieckych oblastí. Aj preto sa rozhodli počas ďalšieho programového obdobia 2014-2020 naďalej podporovať diverzifikáciu fariem. Súčasťou týchto podpôr má byť zároveň podpora mladých a malých farmárov, ktorá má napomôcť tiež rozvoju rodinných fariem. Za týmto účelom sa rozhodli predstavitelia FAO vyhlásiť rok 2014 za medzinárodný rok rodinných fariem, ktoré majú načrtnúť možnosti prekonania krízy a posilnenia lokálnej ekonomiky.

Ako však uvádzajú mnohí farmári, určitou nevýhodou diverzifikácie je a určite aj navždy zostane práve jej tlak na diverzifikáciu ľudských zdrojov a schopnosti manažmentu riadiť širokú paletu činností, ktoré majú často od seba až príliš ďaleko. Táto nevýhoda môže značne ovplyvniť rozhodovanie predovšetkým malých a stredných farmárov, kde sa vedeniu farmy venuje obmedzený počet členov či už rodiny alebo podnikového vedenia, na ktorých sú tým pádom kladené väčšie požiadavky na odbornosť. Práve táto skutočnosť môže byť jedným z kameňov úrazu, prečo nie je na našom území až taký záujem o diverzifikáciu hlavne na strane väčších podnikov, ktoré vidia diverzifikáciu ako možnosť ďalšieho rozvoja podniku uplatniteľnú skôr u malých fariem s nízkou rozlohou a predovšetkým u rodinných fariem západnej Európy.

Nami vykonaná analýza závislosti úrovne diverzifikácie podnikov od rozlohy obhospodarovanej pôdy podnikom nás priviedla k záveru, že v podmienkach Nitrianskeho kraja nie sme schopní presne definovať veľkostnú skupinu podnikov zameraných na diverzifikáciu výroby uplatňovanú za účelom udržania životaschopného podniku. Nami použitý Herfindálov index celkovej diverzifikácie odhalil, že v rámci Nitrianskeho samosprávneho kraja je pomer medzi poľnohospodárskymi podnikmi diverzifikovanými a špecializovanými takmer rovnaký, takže existujú v podstate dve vyrovnané skupiny podnikov, z ktorých jedna polovica smeruje skôr k užšej špecializácii a tá druhá k širšej diverzifikácii svojich činností. Práve tá druhá bude mať pritom možnosť uchádzať sa aj o zdroje z nového programového obdobia EÚ 2014-2020 a skvalitniť tak svoje podnikanie a prispieť k ekonomickému rozvoju na slovenskom vidieku.

Literatúra

- [1] Analýza závislej intervalovej premennej Y na nezávislých intervalových premenných X. Viacnásobná regresia. [online]. [cit. 11.9.2014]. Dostupné na: <http://rimarcik.com/navigator/mr.html>.
- [2] European Commission. Agriculture, forestry and fisheries statistics. 2013 edition. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013. 249 p. ISBN 978-92-79-33005-6.
- [3] Farm Diversified Activities: Benchmarking study 2002. Final report to DEFRA. [online]. 2002. [cit. 22.7.2011]. Dostupné na: <http://archive.defra.gov.uk/evidence/economics/foodfarm/reports/farmdiv/diversfullreport0.pdf>.
- [4] Hnilica, J. – Fotr, J.: Aplikovaná analýza rizika ve finančním managementu a investičním rozhodování. 1. vydanie. Praha: Grada. 2009. 262 s. ISBN 978-80-247-2560-4.
- [5] Kasprik, R.: Rationale Unternehmens- und Marketingplanung. Strategische, operative und taktische Entscheidungen. 1. vydanie. Heidelberg: Physica-Verlag. 2002. ISBN 3-7908-1433-4.
- [6] Kuehnle, E.: Objectives and Effects of Diversification in Large-scale Agricultural Businesses: Results of a Mail Survey in Eastern Germany. [online]. 2011. [cit. 26.1.2011]. Dostupné na: <https://www.uni-hohenheim.de/i410a/i3v/kuehnle.pdf>.
- [7] Luha, J.: Overovanie reprezentatívnosti výberového súboru. FORUM STATISTICUM SLOVACUM 5/2006. ISSN 1336 – 7420. SŠDS Bratislava 2006. Dostupné z: <http://www.ssds.sk/casopis/archiv/2007/fss0107.pdf>.
- [8] Návrh nariadenia o rozvoji vidieka – kompromisný návrh Rady EÚ – december 2012 (SJ). [online]. 2014. [citované 8.2.2014]. Dostupné na: <http://www.nsrv.sk/download.php?1016>.
- [9] Rowland, M.: Diversification in Agriculture. [online]. 2009. [cit. 9.12.2009]. Dostupné z: <http://www.defra.gov.uk/statistics/files/defra-stats-fbs-diversification-agriculture.pdf>.
- [10] Schöpe, M.: Diversifizierung in der Landwirtschaft. [online]. 2011. [cit. 2.11.2011]. Dostupné na: <http://www.ifo.de/portal/pls/portal/docs/1/1209164.PDF>.
- [11] Small farm viability today. [online]. [cit. 18.7.2011]. Dostupné na: http://www.traces.org/green/Course-marketing/1.0_Small_Frm_viability.pdf.
- [12] Smejkal, V. – Rais, K.: Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích. 3. rozšírené a aktualizované vydanie. Praha: Grada, 2010. 360 s. ISBN 978-80-247-3051-6.
- [13] Špička, J.: Řízení podnikatelských rizik v zemědělství. Informační studie. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky. 2006. 58 s. ISBN 80-86671-36-4.
- [14] Zuzák, R. – Königová, M.: Krizové řízení podniku. 2. aktualizované a rozšírené vydanie. Praha: Grada, 2009. 256 s. ISBN 978-80-247-3156-8.

Došlo: 16. 9. 2014

Kontaktná adresa:

Ing. Veronika TÓTHOVÁ, PhD.

Centrum medzinárodných programov

Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Tr. A. Hlinku 2

949 76 Nitra

e-mail: veronika.tothova@uniag.sk

Ing. Milan FILA, PhD.

Centrum vedecko-technických informácií SR

Lamačská cesta 8/A, 811 04 Bratislava, SR

e-mail: milan.fila@cvtisr.sk
